

PRAWO CYWILNE

CZĘŚĆ OGÓLNA I PRAWO

ZOBOWIĄZAŃ

ZSP II (grupa 4)

Semestr zimowy r.a.2019/20

Cel zobowiązania = Zaspokojenie interesu wierzyciela

**Wygaśnięcie zobowiązania
związane z zaspokojeniem
wierzyciela**

1. Wykonanie zobowiązania zgodnie z jego treścią;
2. Świadczenie w miejsce wykonania- *datio in solutum* (art. 453 k.c.);
3. Odnowienie (art. 498-505 k.c.);
4. Potrącenie (art. 506-507 k.c.);
5. Złożenie do depozytu sądowego (art. 467-470 k.c.).

**Wygaśnięcie
zobowiązania bez
zaspokojenia wierzyciela**

1. zwolnienie z długu (art. 508 k.c.)
2. rozwiązanie umowy (stosunku prawnego) przez strony
3. rozwiązanie umowy przez sąd z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków (357¹ k.c.)
4. niemożliwość świadczenia ze względu na okoliczności, za które dłużnik nie odpowiada (art. 475, 495 k.c.)
5. śmierć jednej ze stron, gdy zobowiązanie ma charakter ściśle osobisty (np. 747, 908, 445, k.c.)
6. Zdarzenia wskazane w czynności prawnej- np. zaistnienie zdarzenia objętego warunkiem rozwiązującym lub nadejście terminu
7. upływ czasu, gdy ustawa wiąże z nim taki skutek
8. confusio – połączenie w jednej osobie praw wierzyciela i obowiązków dłużnika

Świadczenie w miejsce wykonania- *datio in solutum*

Art. 453 KC

Jeżeli dłużnik w celu zwolnienia się z zobowiązania spełnia za zgodą wierzyciela inne świadczenie, **zobowiązanie wygasa**. Jednakże gdy przedmiot świadczenia ma wady, dłużnik obowiązany jest do rękojmi według przepisów o rękojmi przy sprzedaży.

Wierzyciel może zgodzić się przyjąć – zamiast świadczenia, które dłużnik powinien spełnić – **inne świadczenie zaofiarowane mu przez dłużnika w celu zwolnienia się z zobowiązania**

PRZESŁANKI wygaśnięcia zobowiązania:

1. porozumienie stron co do zmiany przedmiotu świadczenia (*pactum de in solutum dando*)
2. rzeczywiste spełnienie świadczenia przez dłużnika

Jednakże gdy przedmiot świadczenia ma wady, dłużnik obowiązany jest do rękojmi według przepisów o rękojmi przy sprzedaży.

→ Wierzyciel nie może już żądać pierwotnego świadczenia (wygasto ono w rezultacie *datio in solutum*)

Kazus 1

X zobowiązany jest do zapłaty Y 5000 zł. Następnie X za zgodą Y w celu zwolnienia się z zobowiązania przenosi na Y własność samochodu, który okazał się wadliwy. Czy Y może żądać od X 5000 zł?

Kazus 2

A zobowiązany jest do zapłaty B 300 zł. A nie ma pieniędzy więc postanowił, że aby zwolnić się z zobowiązania pomaluje B płot wokół domu. Jak postanowił tak zrobił. Kiedy B wrócił do domu bardzo ucieszył się z pomalowanego płotu, ale zażądał od A zapłaty należnej mu kwoty. Czy B może żądać od A 300 zł?

Kazus 3

O zobowiązany jest do przeniesienia na P własności przedmiotu 'r'. P zaproponował O, żeby ten- w celu zwolnienia się z zobowiązania zapłacił mu kwotę 100 zł. O nie odpowiedział na tę propozycję. Czy P może domagać się od O zapłaty 100 zł?

Odnowienie (Nowacja)

Art. 506 KC

§ 1. Jeżeli w celu umorzenia zobowiązania dłużnik **zobowiązuje się** za zgodą wierzyciela spełnić inne świadczenie albo nawet to samo świadczenie, lecz z innej podstawy prawnej, zobowiązanie dotychczasowe **wygasa** (odnowienie).

§ 2. W razie wątpliwości poczytuje się, że zmiana treści dotychczasowego zobowiązania nie stanowi odnowienia. Dotyczy to w szczególności wypadku, gdy wierzyciel otrzymuje od dłużnika weksel lub czek.

ODNOWIENIE

Umowa pomiędzy dłużnikiem a wierzycielem, w której strony postanawiają, że dotychczasowe zobowiązanie zostaje umorzone w związku z powstaniem nowego stosunku zobowiązaniowego, który:

→ **różni się od dawnego świadczeniem;**

ALBO

→ **różni się od dawnego podstawą prawną (nawet przy niezmiennym świadczeniu).**

datio in solutum → wygaśnięcie zobowiązania przez SPEŁNIENIE innego świadczenia
Odnowienie → wygaśnięcie zobowiązania przez zaciągnięcie nowego ZOBOWIĄZANIA

PRZESŁANKI ODNOWIENIA:

1. **Animus novandi**, zamiar wygaszenia dawnego zobowiązania przez zaciągnięcie nowego; (W sytuacjach, w których co do istnienia tego zamiaru zachodzą wątpliwości, reguła interpretacyjna zawarta w art. 506 § 2 KC nakazuje przyjąć, że **zmiana treści zobowiązania NIE stanowi odnowienia**. Przyjmuje się zatem, że z reguły nowe zobowiązanie powstaje **obok, a nie w miejsce** zobowiązania dawnego.)
2. **Związek między starym i nowym zobowiązaniem**- (ustalenie istnienia ważnego zobowiązania dłużnika) Jeżeli nowe zobowiązanie będzie miało charakter abstrakcyjny to jego ważność nie jest zależna od istnienia dawnego. Będzie najczęściej traktowane jako zobowiązanie samodzielne

506 § 2. W razie wątpliwości poczytuje się, że zmiana treści dotychczasowego zobowiązania nie stanowi odnowienia. Dotyczy to w szczególności wypadku, gdy wierzyciel otrzymuje od dłużnika weksel lub czek.

SKUTKI ODNOWIENIA:

Wygaśnięcie dotychczasowego zobowiązania i związanych z nim praw akcesoryjnych (np. poręczenie, zastaw, hipoteka) **jeśli zostały ustanowione przez osobę trzecią.**

Poręczenie lub ograniczone prawo rzeczowe **NIE** wygasa z chwilą odnowienia jeśli poręczyciel lub osoba trzecia wyrazi zgodę na dalsze trwanie zabezpieczenia.

Art. 507 KC

Jeżeli wierzytelność była **zabezpieczona poręczeniem lub ograniczonym prawem rzeczowym ustanowionym przez osobę trzecią**, poręczenie lub ograniczone prawo rzeczowe wygasa z chwilą odnowienia, chyba że poręczyciel lub osoba trzecia wyrazi zgodę na dalsze trwanie zabezpieczenia.

Art. 374 KC

§ 1. Odnowienie dokonane między wierzycielem a jednym z dłużników solidarnych zwalnia współdłużników, chyba że wierzyciel zastrzegł, iż zachowuje przeciwko nim swe prawa.

§ 2. Zwłoka wierzyciela względem jednego z dłużników solidarnych ma skutek także względem współdłużników.

Potrącenie (kompensacja)

Umorzenie dwóch przeciwstawnych wierzytelności w następstwie złożenia oświadczenia woli przez jednego wierzyciela drugiemu wierzycielowi.

498 KC

§ 1. Gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może **potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony**, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym.

§ 2. Wskutek potrącenia obie wierzytelności **umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej**.

PRZESŁANKI POTRĄCENIA

→ **Wzajemność wierzytelności** (...dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami...).

Ich wierzytelności mogą pochodzić z **różnych tytułów prawnych** (niekoniecznie z jednego zobowiązania wzajemnego).

Od zasady tożsamości stron (wzajemności wierzytelności) istnieją jednak pewne **ustawowe wyjątki** uzasadnione szczególną **pozycją niektórych osób trzecich**. (np. **art. 513 § 2 KC** dotyczący potrącenia wierzytelności przysługującej wobec cedenta w stosunku do cesjonariusza oraz **art. 883 § 1 KC** dotyczący potrącenia przez poręczyciela)

→ **Jednorodzaowość wierzytelności** (...jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku...)

Przesłanka ta zasadniczo eliminuje dopuszczalność potrąceń ze świadczeń wzajemnych.

Dopuszczalne jest potrącenie **wierzytelności pieniężnych** oraz dotyczących "rzeczy tej samej jakości oznaczonych tylko co do gatunku" .

→ **Wymagalność wierzytelności** (...obie wierzytelności są wymagalne...)

ALE! Art. 501 KC Odroczenie wykonania zobowiązania udzielone przez sąd albo bezpłatnie przez wierzyciela **nie wyłącza potrącenia**.

→ **Zaskarżalność wierzytelności** (obie wierzytelności ... mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym.)

Pomimo wyraźnego sformułowania przepisu, kryterium zaskarżalności odnosi się **wyłącznie do wierzytelności potrącającego, tzw. wierzytelności aktywnej**. Wierzytelność pasywna może być niezaskarżalna.

Wyjątek – polegający na złagodzeniu wymagania zaskarżalności – przewiduje:

art. 502 KC Wierzytelność przedawniona może być potrącona, jeżeli w chwili, gdy potrącenie stało się możliwe, przedawnienie jeszcze nie nastąpiło.

-Mimo zatem upływu terminu przedawnienia, potrącenie nadal jest dopuszczalne, **jeżeli stan potrącalności powstał przed upływem terminu przedawnienia**.
Innymi słowy, jeżeli w pewnej chwili w przeszłości obie wierzytelności były potrącalne w rozumieniu art. 498 KC.

-W przypadku gdy nie jest spełniona przesłanka określona w art. 502 KC, potrącenie wierzytelności przedawnionej może mimo wszystko nastąpić, jeżeli **dłużnik zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia** (art. 117 § 2 KC).

KAZUS

Wierzytelność A przeciwko B stała się wymagalna 1.01.2007 r., a następnie uległa przedawnieniu 1.01.2017 r. Wierzytelność B przeciwko A stała się wymagalna 2.02.2016 r.

Czy A może potrącić swoją przedawnioną wierzytelność z nieprzedawnioną wierzytelnością B?

SKUTKI POTRĄCENIA

Art. 499 KC

Potrącenia dokonywa się **przez oświadczenie** złożone drugiej stronie. Oświadczenie ma **moc wsteczną** od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe.

→ **oświadczenie** o potrąceniu może być złożone w **dowolnej formie**

- **nie jest możliwe**, ze względu na skutki potrącenia, aby skorzystanie z potrącenia **nastąpiło pod warunkiem**, czy to zawieszającym, czy też rozwiązującym, albo z zastrzeżeniem **terminu**;
- skuteczne dotarcie oświadczenia o potrąceniu do adresata jest **nieodwołalne**.

→ **retroaktywność oświadczenia o potrąceniu**

Oświadczenie o potrąceniu prowadzi do umorzenia wierzytelności, z mocą wsteczną od chwili, gdy potrącenie stało się możliwe.

W szczególności, jeżeli we wskazanym czasie dłużnik popadł w zwłokę, umorzenie wierzytelności od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe, unicestwia także ten stan rzeczy.

Wówczas **konsekwencje zwłoki przestaną być aktualne** → Dotyczy to podstawowego skutku zwłoki, jakim jest obowiązek naprawienia szkody, ale także jeszcze niewykonanego prawa do odstąpienia od umowy na wypadek zwłoki dłużnika, obowiązku płacenia odsetek za opóźnienie.

Jeśli np. przedmiotem jednej z potrącanych wierzytelności była kwota oprocentowanej pożyczki, **powinność zapłaty odsetek ustaje**.

→ 498 § 2. Wskutek potrącenia obie wierzytelności **umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności nizszej**.

SKUTKI POTRĄCENIA

Art. 499 KC

Potrącenia dokonywa się **przez oświadczenie** złożone drugiej stronie. Oświadczenie ma **moc wsteczną** od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe.

→ **oświadczenie** o potrąceniu może być złożone w **dowolnej formie**

- **nie jest możliwe**, ze względu na skutki potrącenia, aby skorzystanie z potrącenia **nastąpiło pod warunkiem**, czy to zawieszającym, czy też rozwiązującym, albo z zastrzeżeniem **terminu**;
- skuteczne dotarcie oświadczenia o potrąceniu do adresata jest **nieodwołalne**.

→ **retroaktywność oświadczenia o potrąceniu**

Oświadczenie o potrąceniu prowadzi do umorzenia w od chwili, gdy potrącenie stało się możliwe.

W szczególności, jeżeli we wskazanym czasie dłużnik popadł w od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe, unicestwia także Wówczas **konsekwencje zwłoki przestaną być aktualne** → Do zwłoki, jakim jest obowiązek naprawienia szkody, ale także jest odstąpienia od umowy na wypadek zwłoki dłużnika, obowiązek. Jeśli np. przedmiotem jednej z potrącanych wierzytelności był pożyczki, **powinność zapłaty odsetek ustaje**.

Każdej ze stron może przysługiwać nie tylko jedna, ale więcej wzajemnych wierzytelności! Wówczas **przepisy o zaliczeniu zapłaty tj. 451 KC stosuje się odpowiednio do potrącenia (art. 503 KC)**

→ 498 § 2. Wskutek potrącenia obie wierzytelności **umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej**.

WYŁĄCZENIA POTRĄCZENIA

Art. 505 KC

Nie mogą być umorzone przez potrącenie:

1) wierzytelności nieulegające zajęciu;

Takie wierzytelności, które w ogóle nie ulegają zajęciu, jak i te, które nie mogą być zajęte dla egzekucji określonego prawa (zob. np. art. 836 KPC). Szczegółowe regulacje w tym zakresie wynikają z przepisów o egzekucji, w szczególności art. 829-838, 1061 i 1083 KPC, a także z przepisów EgzAdmU. Motywem tych wyłączeń jest pozostawienie dłużnikowi **minimalnych środków egzystencji**.

2) wierzytelności o dostarczenie środków utrzymania;

M.in. roszczenia o świadczenia alimentacyjne, wierzytelności z umowy o rentę, wierzytelności z umowy dożywocia ...

3) wierzytelności wynikające z czynów niedozwolonych;

Wszelkie wierzytelności deliktowe. *Ratio legis*: **zapewnienie realnej możliwości uzyskania odszkodowania przez osobę pokrzywdzoną czynem niedozwolonym** i zapobieganie sytuacjom, kiedy sprawca czynu niedozwolonego unika tej odpowiedzialności, kreując wzajemne wierzytelności w celu umorzenia zobowiązania wzajemnego.

4) wierzytelności, co do których potrącenie jest wyłączone przez przepisy szczególne.

Np. art. 122 § 1 i art. 1087 KPC, art. 14 § 4 KSH, art. 87–91 KP...

WYŁĄCZENIA POTRĄCZENIA

Art. 505 KC

Nie mogą być umorzone przez

1) wierzytelności nieulegające z

Takie wierzytelności, które w ogóle egzekucji określonego prawa (zob. np. przepisy o egzekucji, w szczególności art. 829-838, 1061 i 1083 KPC, a także z przepisów EgzAdmU. Motywem tych wyłączeń jest pozostawienie dłużnikowi **minimalnych środków egzystencji**.

Uwaga! art. 505 KC, chroni **interesy wierzyciela pasywnego**, tj. tego, wobec którego potrącający składa swe oświadczenie.

Wierzytelności, które zostały wymienione w tym przepisie, można przedstawić do potrącenia (**jako wierzytelności aktywne**) nie można natomiast z nimi potrącić.

2) wierzytelności o dostarczenie środków utrzymania;

M.in. roszczenia o świadczenia alimentacyjne, wierzytelności z umowy o rentę, wierzytelności z umowy dożywocia ...

3) wierzytelności wynikające z czynów niedozwolonych;

Wszelkie wierzytelności deliktowe. *Ratio legis*: **zapewnienie realnej możliwości uzyskania odszkodowania przez osobę pokrzywdzoną czynem niedozwolonym** i zapobieganie sytuacjom, kiedy sprawca czynu niedozwolonego unika tej odpowiedzialności, kreując wzajemne wierzytelności w celu umorzenia zobowiązania wzajemnego.

4) wierzytelności, co do których potrącenie jest wyłączone przez przepisy szczególne.

Np. art. 122 § 1 i art. 1087 KPC, art. 14 § 4 KSH, art. 87–91 KP...

KAZUS

A ma przeciwko B wierzytelność wynikającą z czynów niedozwolonych.
B sprzedał A swój samochód i żąda od A zapłaty ceny.

Czy A może złożyć oświadczenie o potrąceniu wierzytelności?

Czy B może złożyć oświadczenie o potrąceniu wierzytelności?

***Pactum de non compensando* → umowne wyłączenie lub ograniczenie możliwości potrącenia** wierzytelności wynikających z określonego stosunku prawnego.

→ Dopuszczalność zawarcia ***pactum de non compensando*** i wyłączenia w ten sposób możliwości jednostronnej kompensaty wynika z ogólnej swobody umów (art. 353¹ KC);

ZŁOŻENIE DO DEPOZYTU SĄDOWEGO

Tryb składania do depozytu regulują przepisy KPC!

Art. 470 KC

Ważne złożenie do depozytu sądowego ma **takie same skutki jak spełnienie świadczenia i zobowiązuje wierzyciela do zwrotu dłużnikowi kosztów złożenia.**

Skutki

natychmiastowe
(warunkowe)

-
- 1) w razie zgłoszenia przez wierzyciela **żądania wykonania zobowiązania** dłużnik może go odesłać po odbiór przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego
  - 1) ustaje **obowiązek pieczy** dłużnika nad przedmiotem świadczenia;
  - 2) ustaje **obowiązek zapłaty odsetek** (umownych i ustawowych);
  - 3) na wierzyciela przechodzi **ryzyko przypadkowej utraty lub uszkodzenia oraz ciężary** związane z przedmiotem świadczenia (por. art. 548 § 1 KC);
  - 4) w przypadku zobowiązań wzajemnych dłużnik może **domagać się od wierzyciela spełnienia świadczenia wzajemnego...** itd.

Art. 469 KC

§ 1. Dopóki wierzyciel nie **zażądał wydania** przedmiotu świadczenia z depozytu sądowego, **dłużnik może przedmiot złożony odebrać.**

§ 2. Jeżeli dłużnik odbierze przedmiot świadczenia z depozytu sądowego, złożenie do depozytu uważa się za niebyłe.

Skutki odroczone (definitywne) dotyczą **wygaśnięcia zobowiązania, wraz z prawami akcesoryjnymi oraz obowiązku zwrotu kosztów**

Ważne złożenie do depozytu sądowego ma takie same skutki... (art. 470 KC)

1. Nie jest "ważne" złożenie do depozytu, jeżeli brak było dla niego podstaw materialnoprawnych (istnienie okoliczności uzasadniających złożenie do depozytu)

Art. 467 KC

Poza wypadkami przewidzianymi w innych przepisach dłużnik może złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego:

- 1) jeżeli wskutek okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności, nie wie, kto jest wierzycielem, albo nie zna miejsca zamieszkania lub siedziby wierzyciela;
- 2) jeżeli wierzyciel nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych ani przedstawiciela uprawnionego do przyjęcia świadczenia;
- 3) jeżeli powstał spór, kto jest wierzycielem;
- 4) jeżeli z powodu innych okoliczności dotyczących osoby wierzyciela świadczenie nie może być spełnione.

→ Art. 486 § 1 (zwłoka wierzyciela), art. 463 (niewydanie pokwitowania), art. 465 (niewydanie dokumentu)...

2. Nie jest "ważne" złożenie do depozytu, jeżeli przedmiot złożony nie odpowiada treści zobowiązania.

Art. 468 KC

§ 1. O złożeniu przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego dłużnik powinien **niezwłocznie zawiadomić wierzyciela**, chyba że zawiadomienie napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody. Zawiadomienie powinno nastąpić **na piśmie**.

§ 2. W razie niewykonania powyższego obowiązku dłużnik jest odpowiedzialny za wynikłą stąd **szkodę**.

Ogłoszenie jako surogat zawiadomienia →

Jeżeli dłużnik nie wie, kto jest wierzycielem, albo nie zna miejsca zamieszkania lub siedziby wierzyciela (art. 467 pkt 1 KC), zawiadomienie jest zastępowane przez **ogłoszenie** przewidziane w art. 693³ § 1 KPC.

Cel zobowiązania = Zaspokojenie interesu wierzyciela

**Wygaśnięcie zobowiązania
związane z zaspokojeniem
wierzyciela**

1. Wykonanie zobowiązania zgodnie z jego treścią;
2. Świadczenie w miejsce wykonania- *datio in solutum* (art. 453 k.c.);
3. Odnowienie (art. 498-505 k.c.);
4. Potrącenie (art. 506-507 k.c.);
5. Złożenie do depozytu sądowego (art. 467-470 k.c.).

**Wygaśnięcie
zobowiązania bez
zaspokojenia wierzyciela**

1. **zwolnienie z długu (art. 508 k.c.)**
2. **rozwiązanie umowy (stosunku prawnego) przez strony**
3. **rozwiązanie umowy przez sąd z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków (357¹ k.c.)**
4. **niemożliwość świadczenia ze względu na okoliczności, za które dłużnik nie odpowiada (art. 475, 495 k.c.)**
5. śmierć jednej ze stron, gdy zobowiązanie ma charakter ściśle osobisty (np. 747, 908, 445, k.c.)
6. Zdarzenia wskazane w czynności prawnej- np. zaistnienie zdarzenia objętego warunkiem rozwiązującym lub nadejście terminu
7. upływ czasu, gdy ustawa wiąże z nim taki skutek
8. *confusio* – połączenie w jednej osobie praw wierzyciela i obowiązków dłużnika

Zwolnienie z długu

Art. 508 KC

Zobowiązanie wygasa, gdy wierzyciel zwalnia dłużnika z długu, a dłużnik zwolnienie przyjmuje.

Zwolnienie z długu = UMOWA (Do zwolnienia z długu nie wystarcza samo oświadczenie wierzyciela, zrzekającego się przysługującej mu wierzytelności!)

- Nie ma przeszkód, aby zwolnić dłużnika z długu przy zastrzeżeniu **warunku** lub **terminu**;
- Nie ma przeszkód, aby zwolnić dłużnika z długu **przyszłego**;
- Zwolnienie z długu, poza umorzeniem zobowiązania dłużnika, gasi też związane z wierzytelnością **prawa akcesoryjne** (zastaw, hipotekę i poręczenie);
- Zwolnienie z długu objąć może **całą wierzytelność albo jej część**. Na przykład nie ma przeszkód, by strony ograniczyły w treści umowy zakres zwolnienia do świadczenia ubocznego (np. odsetek). W takim przypadku zobowiązanie wygasa tylko w części.
- Zwolnienie z długu jako czynność rozporządzająca może być dokonane **odpłatnie** lub pod tytułem **darmym**;
- Brak wymogu zachowania **formy** szczególnej; możliwość per facta concludentia (uwaga - 890 KC! *Forma aktu notarialnego?*)
- Zwolnienie z długu lub zrzeczenie się solidarności przez wierzyciela względem **jednego z dłużników solidarnych nie ma skutku względem współdłużników** (art. 373 KC)

Rozwiązanie umowy

Rozwiązanie umowy pierwotnej przez późniejszą umowę stron (contrarius consensus) tj. umowę rozwiązującą → dopuszczalność wynika z ogólnej swobody umów (art. 353¹ KC);

Moment wystąpienia skutków prawnych (dominujący pogląd):

ex tunc

- 1) **reguła ogólna;**
- 2) bez wyjątku występuje gdy umowa pierwotna nie weszła jeszcze w stadium wykonywania

Np. kupujący nie zapłacił jeszcze nawet części ceny, a sprzedawca nie przeniósł własności i nie wydał rzeczy sprzedanej

ex nunc:

- 1) przy zobowiązaniach trwałych (np. najem);
- 2) uchwały rozwiązujące korporacyjne osoby prawne;
- 3) gdy nabywca rzeczy na podstawie umowy pierwotnej następnie zbył ją lub obciążył.

Rozwiązanie umowy przez sąd z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków (357¹ k.c.)

→ Zob. prezentacja z zajęć 4

Niemożliwość świadczenia ze względu na okoliczności, za które dłużnik nie odpowiada

Art. 475

§ 1. Jeżeli świadczenie stało się **niemożliwe skutkiem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi, zobowiązanie wygasa.**

§ 2. Jeżeli rzecz będąca przedmiotem świadczenia została zbyta, utracona lub uszkodzona, dłużnik obowiązany jest wydać wszystko, co uzyskał w zamian za tę rzecz albo jako naprawienie szkody.

Art. 495

§ 1. Jeżeli jedno ze **świadczeń wzajemnych** stało się **niemożliwe wskutek okoliczności, za które żadna ze stron odpowiedzialności nie ponosi, strona, która miała to świadczenie spełnić, nie może żądać świadczenia wzajemnego, a w wypadku, gdy je już otrzymała, obowiązana jest do zwrotu według przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.**

§ 2. Jeżeli świadczenie jednej ze stron stało się niemożliwe tylko częściowo, strona ta traci prawo do odpowiedniej części świadczenia wzajemnego. Jednakże druga strona może od umowy odstąpić, jeżeli wykonanie częściowe nie miałoby dla niej znaczenia ze względu na właściwości zobowiązania albo ze względu na zamierzony przez tę stronę cel umowy, wiadomy stronie, której świadczenie stało się częściowo niemożliwe.

Art. 475 KC

→ Niemożliwość **następcza** (Niemożliwość świadczenia zachodzi wtedy, gdy następuje dopiero po powstaniu stosunku zobowiązaniowego);

Inaczej jest w przypadku niemożliwości **pierwotnej**, ponieważ w myśl art. 387 KC *impossibilium nulla obligatio est* !

→ Stan niemożliwości przejawia się w tym, że nie tylko dłużnik, ale nikt inny w danych okolicznościach nie jest w stanie spełnić świadczenia (sytuacja, w której świadczenie jest **obiektywnie niemożliwe do spełnienia**).

→ Stan niemożliwości musi mieć charakter **trwały**.

Wskutek powstania
następczej niemożliwości
świadczenia zobowiązanie
wygasa *ex nunc*, zatem od
chwili pojawienia się tego
stanu wygasają
uprawnienia i obowiązki
obu stron!

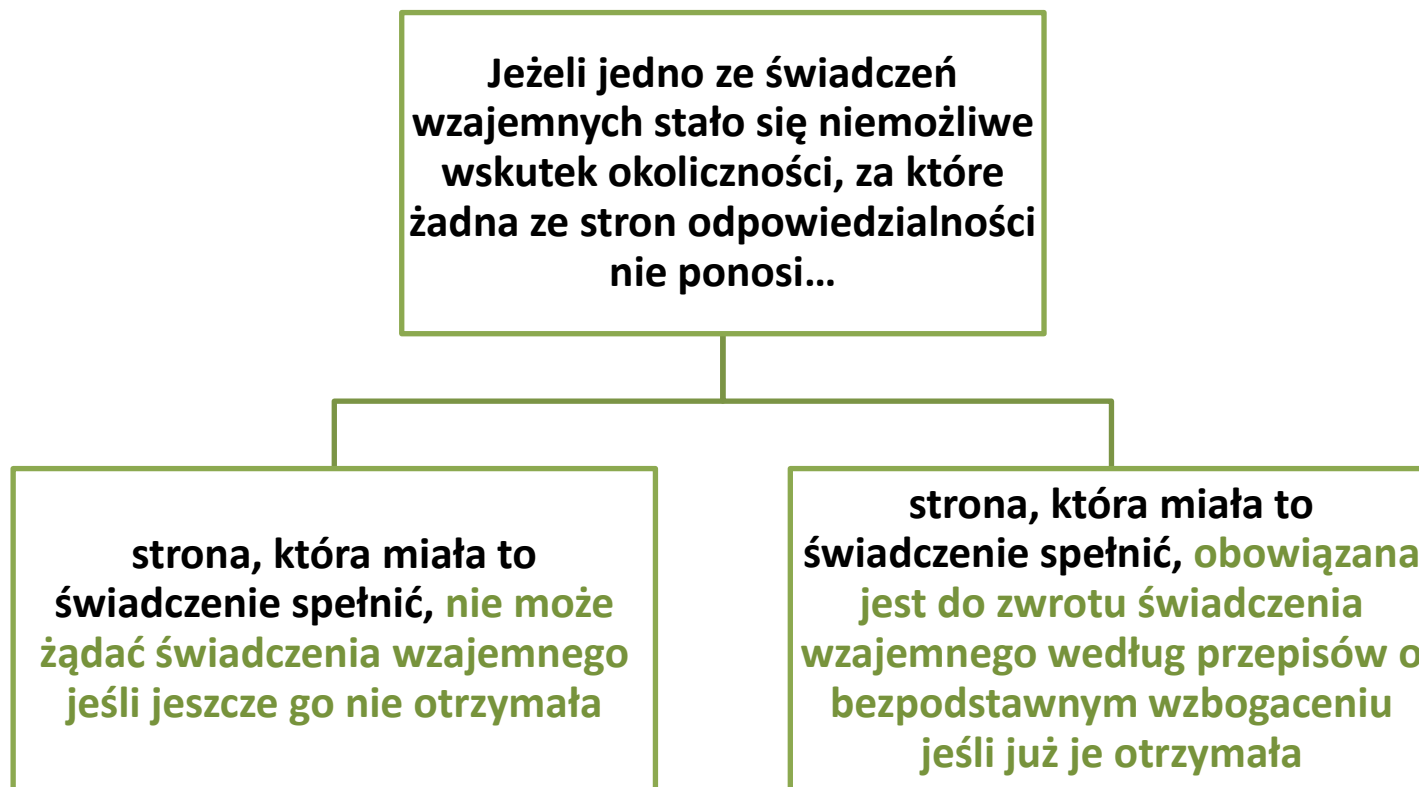
Najczęściej niemożliwość świadczenia występuje ze względu na utratę przedmiotu świadczenia. Będzie tak w razie **zniszczenia rzeczy oznaczonej co do tożsamości**.

Czasem niemożliwość może wiązać się z **osobą dłużnika**. Jednakże tylko w przypadku takich zobowiązań, w których od dłużnika wymagać należy osobistego spełnienia świadczenia (zob. art. 356 KC), wówczas to bowiem np. stan jego zdrowia trwale wyeliminuje możliwość wykonania zobowiązania.

Przepis art. 475 KC dotyczący następczej niemożności świadczenia wskutek okoliczności, za które **dłużnik nie ponosi odpowiedzialności**, dotyczy także **zobowiązań wzajemnych**.

Przepis art. 475 KC jednak nie obejmuje swym zakresem wszystkich kwestii charakterystycznych występujących w zobowiązaniach o wzajemnie sprzężonych świadczeniach. W tym więc zakresie **uzupełnia go art. 495 KC**.

Rozstrzyga on według jakich zasad należy dokonać zwrotu spełnionego świadczenia, gdy ten kto już świadczył, sam nie może oczekiwać na to, że w zamian za spełnione świadczenie otrzyma umówiony ekwiwalent.

Art. 495 § 2

→ W razie częściowej niemożności jednego ze świadczeń, **zobowiązanie ulega przekształceniu w ten sposób, że strona ta może żądać tylko odpowiedniej części świadczenia wzajemnego.**

→ Zamiast godzić się na redukcję wzajemnych świadczeń, **druga strona** (ale tylko ona) może od umowy **odstąpić**, gdyby wykonanie częściowe nie miało dla niej znaczenia ze względu na:

- właściwości zobowiązania

albo

- zamierzony przez tę stronę cel umowy, wiadomy stronie, której świadczenie stało się częściowo niemożliwe.